

Klasa 8C grupa chłopców

Termin realizacji – 21.05.2020

Temat lekcji: *Prawa wyłączne — twórcy i użytkownicy*

Zdjęcie z wakacji zrobione komórką? Demotywator? Komentarz na forum? Każdy z nas to robi, a to oznacza, że każdy jest twórcą. Wszystkie pomysły, które mają tzw. ustaloną formę (np. zapis, zdjęcie, nagranie), nazywane są utworami i podlegają prawnej ochronie, niezależnie od ich wartości artystycznej. Utworem jest nie tylko piosenka usłyszana w radiu, lecz także rysunek w zeszyście koleżanki. Autor dzieła, czyli twórca, ma w pewnym stopniu prawo decydować, w jaki sposób inni korzystają z jego utworu. W większości wypadków zgody autora wymaga np. komercyjne użycie dzieła. Autor może więc umówić się z inną osobą, firmą lub instytucją na komercyjne wykorzystanie jego utworu w zamian za wynagrodzenie.

Istnieją trzy typy praw wyłącznych: prawo autorskie, ochrona znaków towarowych i patenty.

Znak towarowy to nazwa, logo, hasło, melodia używane do identyfikacji produktu. Oznaczone są symbolami ® i ™. Podszywanie się pod czyjś znak towarowy jest zakazane.

Patent przyznaje wyłączne prawo do czerpania korzyści z wynalazku. Nie daje automatycznie prawa do produkcji tego wynalazku. Tak jak z utworów, z opatentowanych wynalazków możemy korzystać w celach prywatnych — możesz skonstruować robota według czyjegoś pomysłu, ale nie możesz go sprzedawać.

Prawa wyłączne są ograniczone w czasie. W Polsce autorskie prawa majątkowe wygasają po 70 latach.

Jednocześnie każdy z nas ma do pewnego stopnia prawo korzystać z cudzych utworów. Dzieła nasze i innych (nie ma znaczenia, czy chodzi o kogoś, kto próbuje montować filmiki na własnym komputerze, czy o kogoś, kto jest wybitnym malarzem) są elementami życia kulturalnego. Mamy prawo w nim uczestniczyć, a więc także swobodnie korzystać z jego elementów. Inne ważne wartości to wolność słowa i swoboda komunikacji. Ograniczają one monopol posiadaczy praw wyłącznych.

Twórca ma prawo do uznania autorstwa. Dlatego musimy podpisać każde zdjęcie czy piosenkę, którą wykorzystamy. Z kolei my, jako użytkownicy, mamy prawo tworzyć i rozwijać się. Mamy prawo używać dzieł.

Wiedza, że każdy z nas jest twórcą, jest potrzebna, żeby zrozumieć, że prawo autorskie nie dotyczy tylko wybranych osób związanych z wielką kulturą albo wielkim przemysłem. Dotyczy wszystkich. Prawo autorskie chroni twórców, a prawa użytkowników chronią nasze uczestnictwo w kulturze.

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Art. 1. Określenie czym jest utwór

1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);

2) plastyczne;

3) fotograficzne;

4) lutnicze;

5) wzornictwa przemysłowego;

6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;

7) muzyczne i słowno-muzyczne;

8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;

9) audiowizualne (w tym filmowe).

2¹. Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne.

3. Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną.

4. Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

Art. 16. Treść autorskich praw osobistych

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu;
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

1. Zaznacz prawdziwe i fałszywe stwierdzenia odnoszące się do definicji utworu, zgodnie z Ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

- **Prawda/Falsz** - Utwór musi mieć praktyczne zastosowanie.
- **Prawda/Falsz** - Utwór musi być obiektywnie wartościowy.
- **Prawda/Falsz** - Utwór jest nim, niezależnie od swojej wartości.
- **Prawda/Falsz** - Utwór jest przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze.
- **Prawda/Falsz** - Utwór jest nim niezależnie od jego przeznaczenia.
- **Prawda/Falsz** - Utwór jest nim niezależnie od sposobu wyrażenia.
- **Prawda/Falsz** - Utwór jest ustalony w jakiegokolwiek postaci.
- **Prawda/Falsz** - Utwór musi być wyrażony w formie pisemnej.